

Αθήνα, 6 Μαρτίου 2019

ΕΤΗΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Δεκέμβριος 2018) : «ΕΙΣΟΔΗΜΑ - ΔΑΠΑΝΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ»

(No. 7, 2018)

Βελτίωση της οικονομίας και της κατανάλωσης των νοικοκυριών με χαμηλές όμως προσδοκίες. Κρίσιμες προκλήσεις για το μέλλον.

Η φετινή έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για το εισόδημα και τις δαπάνες διαβίωσης των νοικοκυριών, η 7η κατά σειρά, αποτελεί την 1η που διεξάγεται ύστερα από την ολοκλήρωση των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας. Από τα ευρήματα της έρευνας καταγράφεται μια βελτίωση στους περισσότερους από τους δείκτες προσδιορισμού της κατάστασης των νοικοκυριών, γεγονός που ακολουθεί την γενικότερη βελτίωση που καταγράφουν οι κύριοι δείκτες της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο είναι εμφανείς οι επιπτώσεις από την 10ετή οικονομική κρίση και την πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης που επιλέχθηκε ως μέτρο αντιμετώπισης της κρίσης χρέους της ελληνικής οικονομίας. Έτσι και παρά την βελτίωση των δεικτών της έρευνας εισοδήματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διαπιστώνονται τα ακόλουθα που θα πρέπει τουλάχιστον να προβληματίσουν την ελληνική κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα :

- 3 στα 10 νοικοκυριά διαβιούν με ετήσιο εισόδημα λιγότερο από 10.000 €
- για 1 στα 2 νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα δεν επαρκεί για όλο τον μήνα
- 9 στα 10 νοικοκυριά δεν μπορούν να αποταμιεύσουν
- 2 στα 10 νοικοκυριά έχουν τουλάχιστον 1 άνεργο μέλος
- για 1 στα 2 νοικοκυριά η κύρια πηγή εισοδήματος είναι η σύνταξη
- περισσότερα από 2 στα 10 νοικοκυριά έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία ή τις τράπεζες

Με βάση αυτά τα βασικά ευρήματα για την έξοδο των νοικοκυριών από τον κίνδυνο φτώχειας απαιτούνται πολιτικές ενίσχυσης των εισοδημάτων τους, που σημαίνει, μεταξύ άλλων, ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, άρα δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και νέου πλούτου. Στο πλαίσιο αυτό σημειώνουμε τα εξής:

- Η πρόσφατη αύξηση του κατώτατου μισθού ανταποκρίνεται στην παραπάνω ανάγκη. Ωστόσο η αύξηση αυτή δεν θα έχει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα εάν δεν συνοδευτεί με κάποια επιπρόσθετα μέτρα που: α) επηρεάζουν το τελικό καθαρό μισθό και β) επηρεάζουν την επιχειρηματική συμπεριφορά εν γένει. Ως προς το πρώτο, παρόλο που δεν είναι άμεσης προτεραιότητας, απαιτείται η κατάργηση της μείωσης του αφορολόγητου που έχει προβλεφθεί να ισχύσει από το 2020. Σημειώνουμε ότι το μέτρο αυτό δεν θα επηρεάσει μόνο τους κατώτατους μισθούς αλλά συνολικά τους μισθούς, καθώς όλοι οι μισθωτοί θα υποστούν την σχετική μείωση στα εισοδήματά τους. Ως προς το δεύτερο, που είναι άμεσης

προτεραιότητας, σχετίζεται με το τρόπο υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών των μη μισθωτών. Δεδομένου ότι οι ασφαλιστικές εισφορές των μη μισθωτών υπολογίζονται με βάση τον εκάστοτε κατώτατο μισθό η πρόσφατη αύξηση του οδηγεί και σε επαύξηση της κατώτατης ασφαλιστικής εισφοράς των μη μισθωτών, κάτι που ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει λιγότερο ή περισσότερο την επιχειρηματική δραστηριότητα και συμπεριφορά. Ως εκ τούτου θα πρέπει άμεσα το ζήτημα αυτό να διευθετηθεί. Σημειώνουμε επίσης ότι η μη διευθέτηση του μπορεί να επηρεάσει και τις μελλοντικές διαβουλεύσεις για το ύψος του κατώτατου μισθού.

- Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν επαρκεί για την ικανοποιητική αύξηση των εισοδημάτων και την δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Διαχρονικό ζητούμενο είναι η δημιουργία ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις περιβάλλοντος και η αποτελεσματικότερη αναδιανομή του παραγόμενου πλούτου. Η επιχειρηματική ανάπτυξη δεν μπορεί να συντελεστεί σε συνθήκες υπερφορολόγησης, έλλειψης χρηματοδότησης και υψηλού γραφειοκρατικού και διοικητικού κόστους συμμόρφωσης. Δεδομένου ότι από τη μια τα φορολογικά βάρη αυξάνονται με την επινόηση νέων τελών και οι όποιες ελαφρύνσεις μετατίθενται για το μέλλον, ενώ από την άλλη οι τράπεζες αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν την πραγματική οικονομία παρά την σημαντική βοήθεια που έχουν λάβει μέσω των ανακεφαλαιοποιήσεων, δεν υφίστανται προϋποθέσεις ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Επιπλέον, οι επιδοματικές πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί (κοινωνικό μέρισμα, κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης) αν και όπως φαίνεται από τα ευρήματα της έρευνας έχουν κατευθυνθεί προς τα νοικοκυριά που τα είχαν περισσότερο ανάγκη, δεν επαρκούν για να καλύψουν το εισοδηματικό χάσμα και παράλληλα προϋποθέτουν την δημιουργία υπερπλεονασμάτων για την εξεύρεση των σχετικών πόρων. Αυτό φαίνεται πως εξαντλεί συνολικά την ελληνική οικονομία και της αφαιρεί την όποια δυνατότητα δημιουργίας προϋποθέσεων βιώσιμης και μεσοπρόθεσμης ανάπτυξης. Το ζήτημα είναι ωστόσο περισσότερο σύνθετο, καθώς ένα μέρος του προβλήματος αφορά την κρίση (εξ αιτίας της σχετικής απαρχαίωσης τους) που βρίσκονται τα φορολογικά συστήματα από το ιδιότυπο φορολογικό ντάμπινγκ των λεγόμενων φορολογικών παραδείσων ή των κρατών με πολύ χαμηλούς συντελεστές. Έτσι τα φορολογικά συστήματα που στα χέρια των κυβερνήσεων λειτουργούσαν ως μηχανισμός αποτελεσματικής και δίκαιης ανακατανομής του εισοδήματος και άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων, έχουν αρχίσει να χάνουν τόσο το στοιχείο της αποτελεσματικότητας όσο και στο στοιχείο της δικαιοσύνης. Η δυνατότητα που έχουν τόσο οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες όσο και οι πλουσιότεροι άνθρωποι του πλανήτη, να επιλέγουν τις χώρες εκείνες με τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και να περιορίζουν εάν όχι να εκμηδενίζουν τις απώλειες στα κέρδη τους, έχει μεταλλάξει την φύση των φορολογικών συστημάτων από μηχανισμούς αναδιανομής των εισοδημάτων σε καθαρά εισπρακτικούς μηχανισμούς για την διατήρηση κάποιου επιπέδου λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και ενός ελάχιστου επιπέδου κοινωνικών παροχών. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί συνθήκες συνεχώς εντεινόμενης ανισότητας. Άλλωστε, σύμφωνα με έκθεση της Oxfam International το 82% του πλούτου που δημιουργήθηκε το 2017 σε παγκόσμιο επίπεδο κατέληξε στα χέρια του 1% των πλουσιότερων ανθρώπων του πλανήτη, οι οποίοι κατέχουν πλούτο που αντιστοιχεί στον μισό πληθυσμό της γης, ήτοι περίπου 3,5 δισ. ανθρώπων. Σύμφωνα μάλιστα με την έκθεση που έδωσε στην δημοσιότητα πρόσφατα, το 2018 ο πλούτος των πλουσιότερων ατόμων του πλανήτη αυξήθηκε κατά 12% σε σχέση με το 2017, όταν το φτωχότερο 50% του παγκόσμιου πληθυσμού υπέστη μείωση 11% των εισοδημάτων του. Η αδυναμία των κυβερνήσεων να φορολογήσουν τον υπερβάλλοντα πλούτο μοιραία μετατοπίζει το φορολογικό βάρος προς τα φτωχότερα στρώματα. Εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί οι κυβερνήσεις θα καθίστανται ολοένα πιο αποδυναμωμένες

και φτωχότερες, θα αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες των δημοσίων δαπανών, τόσο σε επίπεδο επενδύσεων όσο και σε παροχές κοινωνικής πολιτικής (ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, εκπαίδευσης κα). Είναι προφανές ότι το ζήτημα της ανισότητας και της πρόσβασης σε βασικούς μηχανισμούς κοινωνικής αναπαραγωγής τίθεται πλέον διεθνώς ως ένα παγκόσμιο πρόβλημα που απειλεί την κοινωνική συνοχή και τους δημοκρατικούς θεσμούς. Στην δική μας την περίπτωση η κατάσταση είναι δυσμενέστερη καθώς μέσα από την φορολογία καλούμαστε να εξυπηρετήσουμε και το υπέρογκο δημόσιο χρέος. Στο πλαίσιο αυτό, ο μακροπρόθεσμος στόχος επίτευξης υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων (3,5% έως το 2022 και 2,2% έως το 2060) που προβλέπει το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην ανάγκη εξεύρεσης επιπρόσθετων πόρων από την πραγματική οικονομία λειτουργώντας ως τροχοπέδη στην προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προγράμματος, με έμφαση στην κοινωνική ευημερία και στη μείωση των ανισοτήτων.

- Με βάση αυτά είναι δύσκολο να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αντιστροφής της υψηλής εξάρτησης των μισών περίπου νοικοκυριών από την σύνταξη ως κύριας πηγής εισοδήματος. Οι συντάξεις που τα τελευταία χρόνια έχουν λάβει χαρακτηριστικά στοιχεία υποκατάστατου κοινωνικής προστασίας για την αντιμετώπιση της φτώχειας, εάν δεν συγκρατηθούν μέσα από την διεύρυνση της ασφαλιστικής και φορολογικής βάσης, θα συμπιέζουν περαιτέρω την δημοσιονομική πολιτική. Εάν συμπεριλάβουμε σε αυτά και το δημογραφικό πρόβλημα που επιδεινώνεται χρόνο με το χρόνο προδιαγράφεται μια ζοφερή κατάσταση.
- Επιπλέον, η αδυναμία των ελληνικών νοικοκυριών να αποταμιεύσουν αντανακλά και τις χαμηλές τους προσδοκίες για το μέλλον, αφαιρώντας παράλληλα ένα μέρος των κεφαλαίων που χρειάζονται οι τράπεζες για χρηματοδοτήσουν την πραγματική οικονομία.
- Επιπροσθέτως, στην έρευνα εισοδήματος καταγράφεται, αν και μειωμένο, ένα υψηλό ποσοστό υπερχρεωμένων νοικοκυριών που βρίσκονται σε αδυναμία πληρωμής, τόσο ως προς την εξόφληση των φορολογικών τους υποχρεώσεων όσο και ως προς τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του τραπεζικών τους δανείων. Το αποτέλεσμα αυτό είναι κυρίως προϊόν της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή της μείωσης των εισοδημάτων χωρίς αντίστοιχη μείωση των φορολογικών ή/και δανειακών υποχρεώσεων. Ωστόσο και δεδομένου ότι η συντριπτική πλειοψηφία των οφειλετών οφείλουν μικρά ποσά προς την φορολογική διοίκηση, ενώ η ολοκλήρωση των προγραμμάτων στήριξης αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια άσκησης πολιτικής έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων ρύθμισης οφειλών προς την εφορία και μέτρων για την προστασία της πρώτης κατοικίας.

Γενικά, η ολοκλήρωση των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και παρά τις πολυετείς δεσμεύσεις που ανέλαβε η χώρα, δίνει ένα περιθώριο προώθησης μιας περισσότερο ευέλικτης και προσαρμοσμένης πολιτικής στις ανάγκες των ελληνικών νοικοκυριών, σύμφωνα φυσικά με τις δημοσιονομικές δυνατότητες. Ωστόσο αυτό απαιτεί ένα πλαίσιο ευρύτερης συνεννόησης του πολιτικού προσωπικού της χώρας με στόχο την ενίσχυση και προώθηση της υγιούς επιχειρηματικότητας, στη βάση μιας ισχυρής αντιολιγοπωλιακής πολιτικής και ισότιμης συμμετοχής στην οικονομική ευημερία.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε σε συνεργασία με την εταιρεία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 804 νοικοκυριών, στο διάστημα 7 έως 12 Δεκεμβρίου 2018 έχουν ως εξής:

ΕΙΣΟΔΗΜΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

1. Οριακή βελτίωση παρατηρείται αναφορικά με την εισοδηματική κινητικότητα. Ωστόσο περίπου 1 στα 3 νοικοκυριά (31,7%) δηλώνει ότι διαβιώνει με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που βρίσκεται στην κατώτερη εισοδηματική κλίμακα (έως 10,000€).
2. Το 43,9% των νοικοκυριών δήλωσε μείωση των εισοδημάτων το 2018 σε σχέση με το 2017, αλλά και ένα αυξανόμενο ποσοστό (48,9% έναντι 35,6% στην έρευνα 2017) δήλωσε σταθεροποίηση της εισοδηματικής του κατάστασης. Αύξηση του εισοδήματος δήλωσε το 7,1% των νοικοκυριών έναντι 2% της περσινής έρευνας εισοδήματος. Γενικά καταγράφεται μια σημαντική βελτίωση του σχετικού δείκτη σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες.
3. Ένα σταθερά υψηλό ποσοστό 61,1% δήλωσε ότι χρειάζεται να κάνει περικοπές για να καλύψει τις βασικές του ανάγκες. Επιπλέον το 12,7% των νοικοκυριών δήλωσε ότι τα εισοδήματά του δεν επαρκούν για να καλύψουν ούτε τις βασικές τους ανάγκες, εύρημα που σχετίζεται με το ποσοστό ακραίας φτώχειας που σημειώνεται στη χώρα μας. Από αυτά τα νοικοκυριά 1 στα 2 (51%) δήλωσαν ότι έλαβαν κοινωνικό μέρος κατά το προηγούμενο έτος και 1 στα 3 περίπου (35,3%) δήλωσαν ότι έλαβαν κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης. Όπως προκύπτει από την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα βοηθήματα αυτά κατευθύνθηκαν προς τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας. Με βάση αυτά τα ευρήματα φαίνεται ότι ορθώς υιοθετήθηκαν οι έκτακτες επιδοματικές πολιτικές (κοινωνικό μέρος και κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης) όπως επίσης και η κατάργηση των διατάξεων για την περαιώρη μείωση των συντάξεων, ως μέτρα τόσο μείωσης του κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών όσο και ενίσχυσης της εγχώριας κατανάλωσης. Άλλωστε σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (δηλαδή μη συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιδομάτων και των συντάξεων στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών) ανέρχεται σε 50,8% ενώ, όταν περιλαμβάνονται μόνο οι συντάξεις και όχι τα κοινωνικά επιδόματα, μειώνεται στο 24,0%. Εάν συμπεριλάβουμε και τα κοινωνικά επιδόματα στις κοινωνικές μεταβιβάσεις τότε το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ανέρχεται στο 20,2%. Με άλλα λόγια το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (συντάξεις και κοινωνικά επιδόματα) μειώνει το ποσοστό κινδύνου φτώχειας κατά 30,6 ποσοστιαίες μονάδες.
4. Το φαινόμενο της εισοδηματικής επισφάλειας εμφανίζεται σταθερά υψηλό, καθώς στο ενδεχόμενο μιας έκτακτης ανάγκης πληρωμής 500€, το 18,7% δηλώνει ότι δεν θα μπορούσε να την πραγματοποιήσει, ενώ το 45% θα κάλυπτε αυτή τη δαπάνη με μεγάλη δυσκολία. Σημειώνεται ότι τα πολυμελή νοικοκυριά και τα νοικοκυριά με ανέργους αντιμετωπίζουν σοβαρότερο πρόβλημα κάλυψης των βασικών αναγκών.
5. Περισσότερο από 1 στα 2 νοικοκυριά δηλώνει ότι το μηνιαίο εισόδημα δεν επαρκεί για όλο τον μήνα. Για αυτά τα νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα επαρκεί κατά μέσο όρο για 19 ημέρες. Το μεγαλύτερο πρόβλημα καταγράφεται στα πολυμελή νοικοκυριά όπου το μηνιαίο εισόδημα δεν επαρκεί για όλο το μήνα σε ποσοστό 62,6 %.
6. Σταθερά συντριπτικό παραμένει το ποσοστό αδυναμίας αποταμίευσης καθώς 9 στα 10 νοικοκυριά δήλωσαν ότι δεν καταφέρνουν να αποταμιεύσουν.
7. Οι προσδοκίες των νοικοκυριών για το νέο έτος παραμένουν αρνητικές, καθώς το 52% αναμένει επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης το 2019, το 33,9% εκτιμά ότι θα παραμείνει σταθερή, ενώ μόνο το 11,3% αναμένει βελτίωση των οικονομικών του. Τα σχετικά ευρήματα είναι καλύτερα σε σχέση με τις αντίστοιχες έρευνες των προηγούμενων ετών, ωστόσο οι προσδοκίες των νοικοκυριών παραμένουν εξαιρετικά χαμηλές. Ενδεικτικό ως προς

αυτό είναι ότι ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού δηλώνει ότι θα μπορούσε να καλύψει τις βασικές ανάγκες του μήνα με λιγότερα από 1.000€ (31,8%).

8. Η σύνταξη παραμένει η κυριότερη πηγή εισοδήματος για τα μισά περίπου νοικοκυριά. Αποτελεί μάλιστα και τη δεύτερη κυριότερη πηγή εισοδήματος για το 15,5% των νοικοκυριών. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας για 1 στα 10 (10,3%) νοικοκυριά η σύνταξη αποτελεί την κυριότερη και την δεύτερη κυριότερη πηγή εισοδήματος, ενώ για περίπου 2 στα 10 νοικοκυριά (21,5%) η σύνταξη αποτελεί την μόνη πηγή εισοδήματος. Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι μια ενδεχόμενη μείωση των συντάξεων πιθανότατα θα έχει δυο αρνητικές συνέπειες: α) θα αυξήσει το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών και β) θα περιορίσει την κατανάλωση δημιουργώντας προϋποθέσεις ύφεσης της οικονομίας.
9. Τα νοικοκυριά που δηλώνουν εισοδήματα από επιχειρηματική δραστηριότητα ως κύρια πηγή εισοδήματος παραμένουν σε πολύ χαμηλό ποσοστό (6,7%), που υποδηλώνει αδυναμία των επιχειρηματικών μονάδων να εξασφαλίσουν ένα επαρκές και αξιοπρεπές εισόδημα στα νοικοκυριά. Από την άλλη η μερική αύξηση του μεριδίου μισθών (40,1%) που καταγράφεται συνδέεται με την αύξηση της μισθωτής απασχόλησης

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ-ΑΝΕΡΓΙΑ

1. Περίπου 2 στα 10 νοικοκυριά έχουν στην οικογένεια ένα τουλάχιστον άτομο σε ανεργία. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας ανέρχεται στο 70,2% του συνολικού αριθμού των ανέργων.
2. Από το προηγούμενο εύρημα εκτιμάται ότι περίπου 950 χιλιάδες άτομα βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας. Συμβαδίζει μάλιστα και με τα τελευταία στοιχεία του ΟΑΕΔ όπου οι εγγεγραμμένοι άνεργοι αυξήθηκαν σε περίπου 960 χιλ. άτομα, αλλά και με τα πρόσφατα μηνιαία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την ανεργία (χωρίς εποχική διόρθωση). Αυτό επιβεβαιώνει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός ελάχιστου πλαισίου κοινωνικής προστασίας που θα συνδυάζει οικονομική- κοινωνική στήριξη και παροχές σε είδος, με σκοπό την επανένταξη στην αγορά εργασίας και όχι την περιθωριοποίηση.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

1. Το 18,9% των νοικοκυριών έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία. Το 44% αυτών των οφειλετών έχει υπαχθεί σε κάποια ρύθμιση, ενώ το 6,1% είχε αλλά την έχασε. Το γεγονός ότι περισσότεροι από 1 στους 2 οφειλέτες δεν έχουν ρυθμίσει τις οφειλές τους αποτελεί ένδειξη ότι βρίσκονται σε πάγια αδυναμία εξυπηρέτησης οφειλών και αναζητά λύσεις παρατείνοντας τους χρόνους αποπληρωμής. Η θεσμοθέτηση αποτελεσματικών ρυθμίσεων των ληξιπροθέσμων οφειλών αποτελεί διαχρονικό ζητούμενο. Η συγκυρία για την εφαρμογή ενός γενναίου και ποιο αποτελεσματικού μέτρου ρύθμισης των ληξιπροθέσμων οφειλών φαίνεται πολύ πιο ευνοϊκή, δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία δείχνει σημάδια ανάκαμψης, σε συνδυασμό με το γεγονός της ολοκλήρωσης των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής. Οι συνολικές ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την φορολογική διοίκηση είναι περίπου στα 104 δισ. (από 99 δισ. το 2017, στοιχεία ΑΑΔΕ) ενώ οι οφειλέτες είναι περίπου 4 εκατομμύρια. Άξιο αναφοράς είναι ότι σύμφωνα με στοιχεία της ΑΑΔΕ το 51% αυτών οφείλουν έως 500 € ενώ το 90% περίπου των οφειλετών δεν είχε οφειλές πάνω από 10.000€. Ειδικότερα οι συνολικές ληξιπρόθεσμες οφειλές των κατηγοριών αυτών που

αποτελούν και την συντριπτική πλειοψηφία των οφειλετών είναι περίπου 3,7 εκ. σε σύνολο 4 εκ. οφειλών. Από αυτούς περίπου τα 2,2 εκ. οφείλουν ποσά έως και 500€. Αυτές οι κατηγορίες οφειλετών που αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία και συνολικά οι οφειλές τους δεν ξεπερνούν τα 16,5 δισ. από τα 100 δισ. – κριτήρια που μπορούν να προσδιορίσουν ότι δεν πρόκειται για στρατηγικούς κακοπληρωτές - θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ξεχωριστή κατηγορία οφειλετών και να τους δοθεί η δυνατότητα να ρυθμίσουν τις οφειλές τους με μεγαλύτερη ευελιξία δεδομένου ότι οι οφειλές αυτές μάλλον δημιουργούνται λόγω οικονομικής αδυναμίας.

2. 1 στα 5 νοικοκυριά εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές υποχρεώσεις το 2019. Το ποσοστό αυτό εάν και μικρότερο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παραμένει αρκετά υψηλό, γεγονός που καταδεικνύει τις αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν τα νοικοκυριά έναντι του Δημοσίου σε σχέση με τα έσοδα τους.
3. Η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών διαμένει σε ιδιόκτητο σπίτι (94,8%). Από αυτά περισσότερο από 1 στα 5 νοικοκυριά (22,2%) έχει ενεργό στεγαστικό δάνειο.
4. Περισσότερο από 1 στα 10 (12,9%) νοικοκυριά έχει καθυστερημένες οφειλές προς τις τράπεζες για το στεγαστικό του δάνειο, ενώ το 24,1% καταβάλει τις δόσεις του με κάποια καθυστέρηση.
5. Περίπου 1 στα 2 νοικοκυριά (45,2%) που έχουν στεγαστικό δάνειο έχουν κάνει διακανονισμό με τις τράπεζες για μικρότερες δόσεις.
6. Όσον αφορά το δείκτη ανησυχίας απώλειας ακινήτου παραμένει σταθερά υψηλός καθώς 1 στα 5 νοικοκυριά (19,9%) δηλώνει φόβο ότι θα χάσει το ιδιόκτητο σπίτι του λόγω αδυναμίας καταβολής δόσεων ή/και φόρων.
7. Το 7,2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με δέσμευση /κατάσχεση λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων λόγω οφειλών. Το ποσοστό αυτό είναι αυξημένο σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (4,4% το 2017 και 4% το 2016). Με βάση τα προαναφερόμενα είναι αναγκαίο να συνεχιστεί η προστασία της πρώτης κατοικίας κυρίως για λόγους κοινωνικής συνοχής.
8. Το 36,7% των νοικοκυριών δήλωσε ότι έχει δανειακές υποχρεώσεις προς τράπεζες (κάρτες δανείων, καταναλωτικά, στεγαστικά δάνεια). Από αυτά τα νοικοκυριά σχεδόν 1 στα 3 (27,7%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές.
9. Αντίστοιχα 1 στα 3 (28,4%) νοικοκυριά δηλώνει ότι κατά το τρέχον έτος δεν θα καταφέρει να ανταποκριθεί στις οφειλές του προς τις τράπεζες. Το συνολικό ύψος των δανείων των νοικοκυριών ανέρχεται, με βάση στοιχεία της ΤτΕ σε 78,4 δισ. Τα 61,7 δισ αφορούν στεγαστικά δάνεια και τα 16,7 δισ. καταναλωτικά δάνεια. Τα μη εξυπηρετούμενα στεγαστικά δάνεια των νοικοκυριών ανέρχονται στο 44,7%.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ- ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

1. Εμφανή βελτίωση καταγράφεται σχεδόν σε όλους τους δείκτες κατανάλωσης στην φετινή έρευνα σε σχέση με τις προηγούμενες. Ωστόσο σε ευρείες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών συνεχίζεται η πτωτική πορεία της εγχώριας ζήτησης. Σχετικά με τις τάσεις κατανάλωσης, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού σημείωσε περικοπές στις δαπάνες ένδυσης- υπόδησης (45,8%), στις εξόδους (42,7%) και τα ειδή δώρων (38,9%).
2. Από την άλλη σημαντική βελτίωση καταγράφεται σε βασικούς δείκτες. Στα είδη διατροφής μείωση στις δαπάνες δήλωσε το 25,2% (40,2% το 2017) ενώ αύξηση το 26% (22,1% το 2017).
3. Επίσης για υγεία- φάρμακα μείωση στις δαπάνες δήλωσε το 6,9% (12,4% το 2017) και αύξηση το 30,7% (31,1% το 2017). Ωστόσο ο αριθμός των νοικοκυριών που καλύπτει με ιδιωτικές δαπάνες την υγειονομική και φαρμακευτική περίθαλψη και τη θέρμανση παραμένει σημαντικά υψηλός. Η τάση παγίωσης της ιδιωτικής δαπάνης για την εξασφάλιση αγαθών κοινωνικού χαρακτήρα (υγεία, θέρμανση) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την κοινωνική ευημερία εν γένει.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

1. Αύξηση, σημείωσε η χρήση του πλαστικού χρήματος για την κάλυψη των υποχρεώσεων των νοικοκυριών. Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν παγίωση της μεταβολή των τάσεων σχετικά με τις συναλλακτικές συμπεριφορές των καταναλωτών, καθώς πλέον το 80,4% των νοικοκυριών χρησιμοποιεί πλαστικό χρήμα και e-banking για αγορά αγαθών και πληρωμή λογαριασμών, ενώ το 19,6% προτιμά να πληρώνει μόνο με μετρητά (από 22,8% στην προηγούμενη μέτρηση). Είναι προφανές πως έχουν δημιουργηθεί όλες οι προϋποθέσεις για εξορθολογισμό ή και εξάλειψη ακόμα υπέρογκων τραπεζικών χρεώσεων.

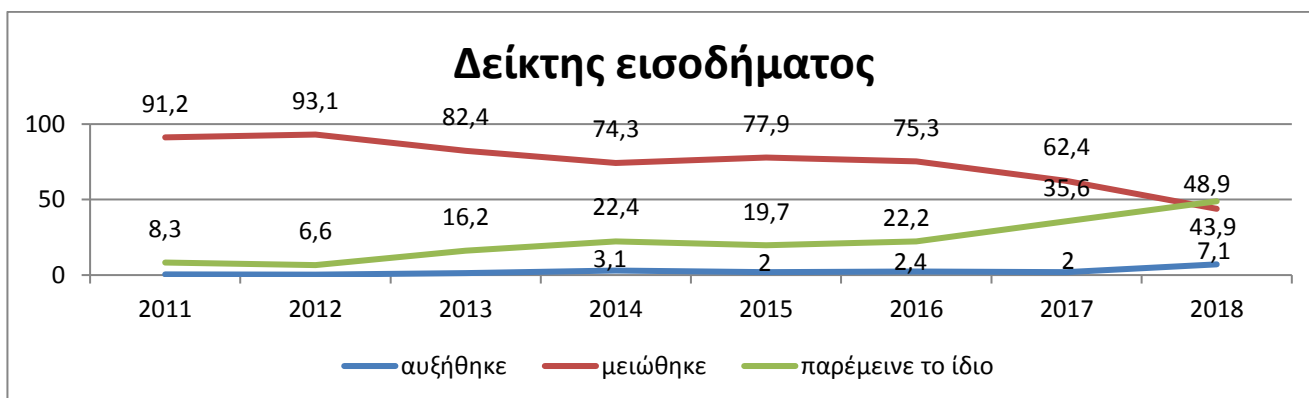
*Η ετήσια έρευνα που παρουσιάζεται διεξάγεται από το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρία MARC AE από το Δεκέμβριο του 2012. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 804 αντιπροσωπευτικά επιλεγμένων νοικοκυριών από όλη την Ελλάδα στο διάστημα 7 με 12 Δεκεμβρίου 2018. Στόχος της έρευνας ήταν η καταγραφή των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο εισόδημα, τις δαπάνες και τις νέες καταναλωτικές συμπεριφορές των νοικοκυριών, που προκύπτουν εξαιτίας των οικονομικών δυσκολιών, καθώς και η αποτύπωση της στάσης σχετικά με την ποιότητα διαβίωσης και τις φορολογικές και άλλες οικονομικές υποχρεώσεις. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

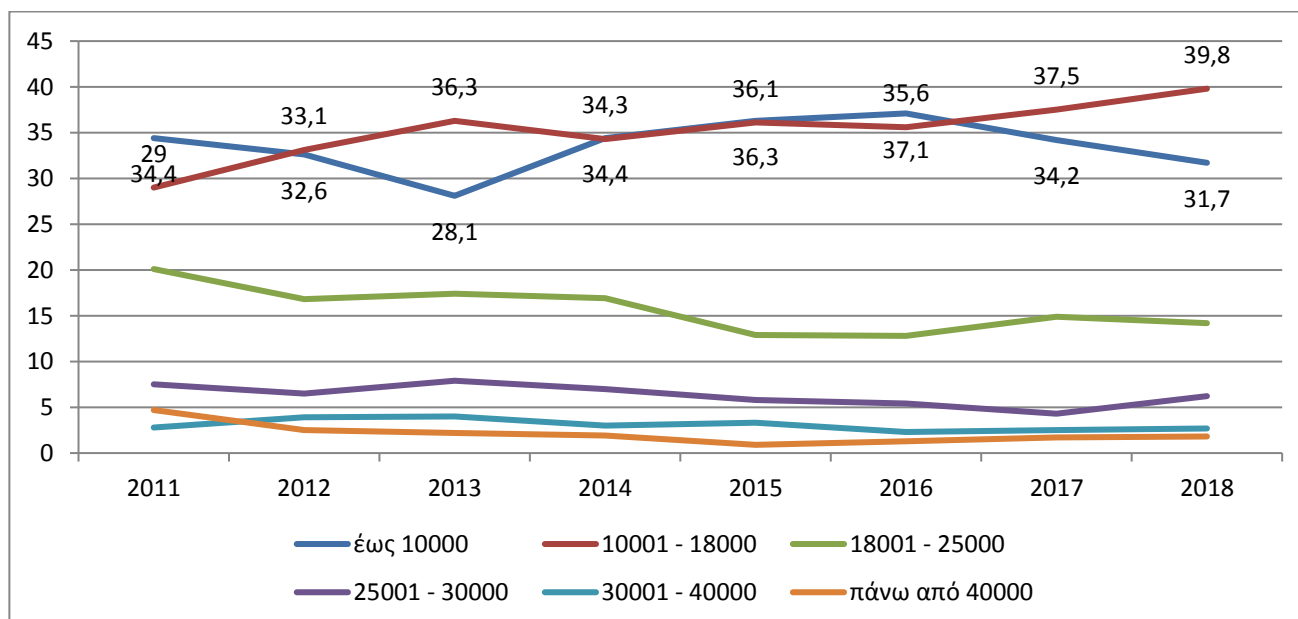
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Οριακή βελτίωση παρατηρείται αναφορικά με την εισοδηματική κινητικότητα κυρίως μεταξύ των νοικοκυριών που δηλώνουν ετήσιο εισόδημα έως 10.000 € και εκείνων που δηλώνουν από 10.000 έως 18.000 €. Ωστόσο περίπου 1 στα 3 νοικοκυριά (31,7%) δηλώνει ότι διαβιεί με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που βρίσκεται στην κατώτερη εισοδηματική κλίμακα (έως 10,000€).
- Το 43,9% των νοικοκυριών δήλωσε μείωση των εισοδημάτων το 2018 σε σχέση με το 2017, αλλά και ένα αυξανόμενο ποσοστό (48,9% έναντι 35,6% στην έρευνα 2017) δήλωσε σταθεροποίηση της εισοδηματικής του κατάστασης. Αύξηση του εισοδήματος δήλωσε το 7,1% των νοικοκυριών έναντι 2% της περσινής έρευνας εισοδήματος. Γενικά καταγράφεται μια σημαντική βελτίωση των δεικτών σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες. Αυτό από την μια μεριά επιβεβαιώνει την ανοδική πορεία που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία, και από την άλλη επιβεβαιώνει ότι η αναιμική αυτή ανάπτυξη δεν είναι αρκετή για την αύξηση των εισοδημάτων της πλειοψηφίας των νοικοκυριών που παραμένουν σε πολύ δύσκολη θέση .

Το εισόδημά σας το 2018 σε σχέση με την περσινή χρονιά το 2017:

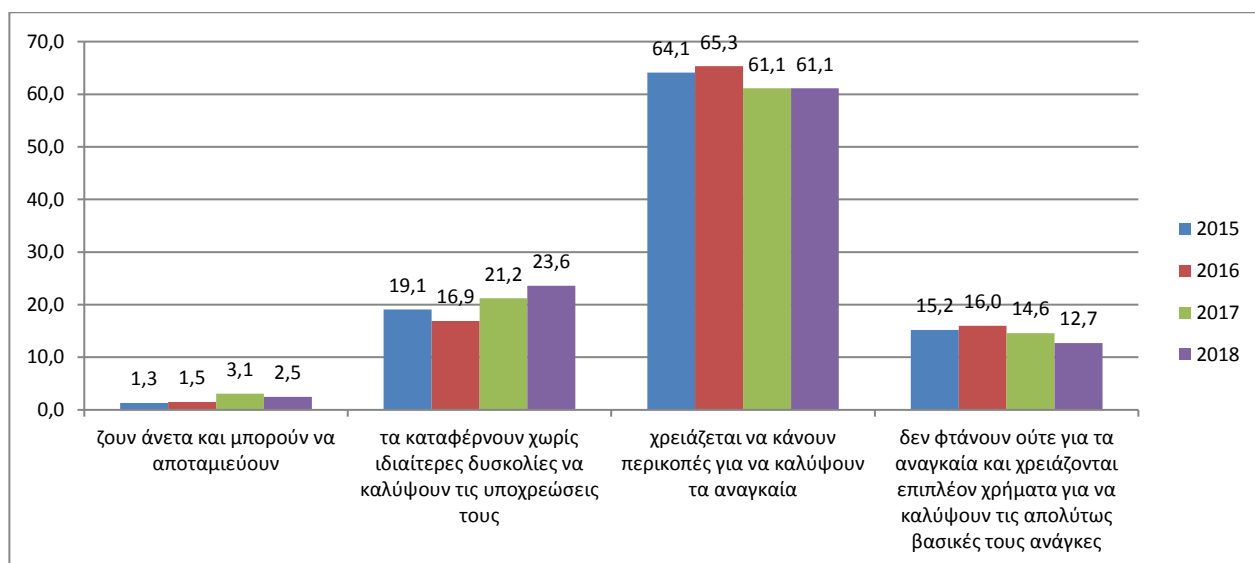
Εξέλιξη εισοδήματος νοικοκυριών 2011-2018 (σε εισοδηματικές κατηγορίες)

- Το 12,7% των νοικοκυριών δήλωσε ότι τα εισοδήματά του δεν επαρκούν για να καλύψουν ούτε τις βασικές τους ανάγκες, εύρημα που σχετίζεται με το ποσοστό ακραίας φτώχειας που σημειώνεται στη χώρα μας. Από αυτά τα νοικοκυριά 1 στα 2 (51%) δήλωσαν ότι έλαβαν κοινωνικό μέρισμα κατά το προηγούμενο έτος και 1 στα 3 περίπου (35,3%) δήλωσαν ότι έλαβαν κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης. Επιπλέον ένα σταθερά υψηλό ποσοστό 61,1% δήλωσε ότι χρειάζεται να κάνει περικοπές για να καλύψει τις βασικές του ανάγκες. Από αυτά τα νοικοκυριά 1 στα 10 περίπου (12,8%) δήλωσε ότι έλαβε κοινωνικό μέρισμα κατά το προηγούμενο έτος ενώ ένα 2% δήλωσε ότι έλαβε το εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης. Συνολικά από τους ερωτώμενους το 6,2 % των νοικοκυριών δήλωσε ότι ήταν δικαιούχος κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης και το 16,5% δικαιούχοι κοινωνικού μερίσματος. Όπως προκύπτει από την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα βοηθήματα αυτά κατευθύνθηκαν προς τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας. Με βάση αυτά τα ευρήματα φαίνεται ότι ορθώς υιοθετήθηκαν οι έκτακτες επιδοματικές πολιτικές (κοινωνικό μέρισμα και κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης) όπως επίσης και η κατάργηση των διατάξεων για την περαιτέρω μείωση των συντάξεων, ως μέτρα τόσο μείωσης του κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών όσο και ενίσχυσης της εγχώριας κατανάλωσης. Άλλωστε σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (δηλαδή μη συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιδομάτων και των συντάξεων στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών) ανέρχεται σε 50,8% ενώ, όταν περιλαμβάνονται μόνο οι συντάξεις και όχι τα κοινωνικά επιδόματα, μειώνεται στο 24,0%. Εάν συμπεριλάβουμε και τα κοινωνικά επιδόματα στις κοινωνικές μεταβιβάσεις τότε το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ανέρχεται στο 20,2%. Με άλλα λόγια το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (συντάξεις και κοινωνικά επιδόματα) μειώνει το ποσοστό κινδύνου φτώχειας κατά 30,6 ποσοστιαίες μονάδες.

Με το οικογενειακό εισόδημα που έχετε σήμερα, σε ποια κατηγορία οικογενειών θα λέγατε ότι ανήκετε; Σε αυτές που...

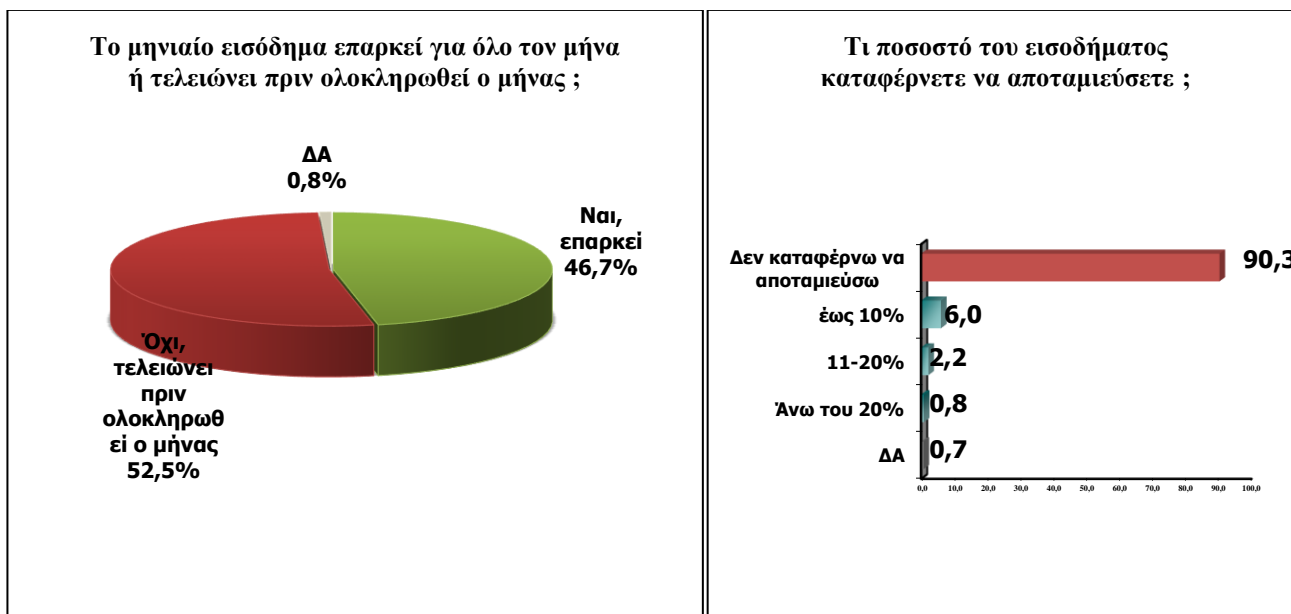

- Το φαινόμενο της εισοδηματικής επισφάλειας εμφανίζεται σταθερά υψηλό, καθώς στο ενδεχόμενο μιας έκτακτης ανάγκης πληρωμής 500€, το 18,7% δηλώνει ότι δεν θα μπορούσε να την πραγματοποιήσει, ενώ το 45% θα κάλυπτε αυτή τη δαπάνη με μεγάλη δυσκολία. Πάνω από 6 στα 10 νοικοκυριά (61,1%) αναγκάζονται να κάνουν περικοπές για να εξασφαλίσουν τα αναγκαία για την επιβίωση τους. Σημειώνεται ότι τα πολυμελή (άνω 5 ατόμων) νοικοκυριά και τα νοικοκυριά με ανέργους αντιμετωπίζουν σοβαρότερο πρόβλημα κάλυψης των βασικών αναγκών.

Ενα έκτακτο αλλά απολύτως αναγκαίο έξοδο της τάξης των 500 ευρώ θα το αντιμετωπίζατε:	2015	2016	2017	2018
Χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία	7,6	5,8	9,4	13,8
Με μικρή δυσκολία	24,0	26,7	21,5	22,5
Με μεγάλη δυσκολία	52,9	51,4	52,2	45,0
Δεν θα μπορούσα να το αντιμετωπίσω	15,2	15,8	16,3	18,7

• Επάρκεια εισοδήματος – αποταμίευση

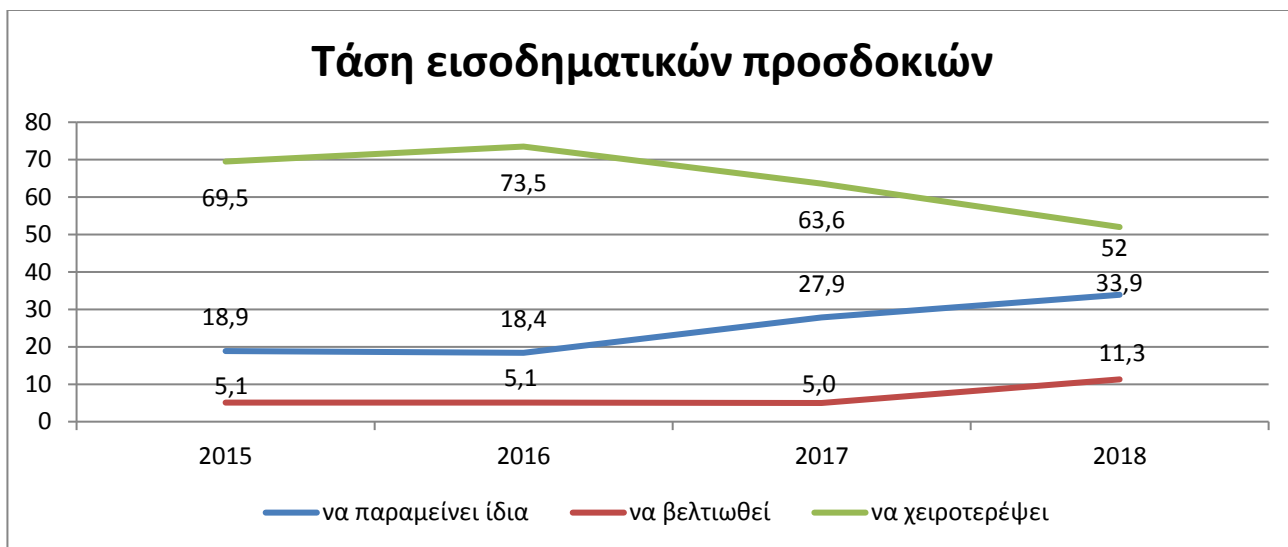
Περισσότερο από 1 στα 2 νοικοκυριά δηλώνει ότι το μηνιαίο εισόδημα δεν επαρκεί για όλο τον μήνα. Για αυτά τα νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα επαρκεί κατά μέσο όρο για 19 ημέρες. Το μεγαλύτερο πρόβλημα καταγράφεται στα πολυμελή νοικοκυριά όπου το μηνιαίο εισόδημα δεν επαρκεί για όλο το μήνα σε ποσοστό 62,6 %. Όπως είναι επόμενο τα ελληνικά νοικοκυριά αδυνατούν να αποταμιεύσουν. Σταθερά συντριπτικό παραμένει το ποσοστό αδυναμίας αποταμίευσης καθώς 9 στα 10 νοικοκυριά δήλωσαν ότι δεν καταφέρνουν να αποταμιεύσουν. Τα δυο αυτά ευρήματα εξηγούν σε μεγάλο βαθμό και τις χαμηλές προσδοκίες των νοικοκυριών για το μέλλον.

- Οι προσδοκίες των νοικοκυριών για το νέο έτος παραμένουν αρνητικές, καθώς το 52% αναμένει επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης το 2019 (το 33,9% εκτιμά ότι θα παραμείνει σταθερή, ενώ μόνο το 11,3% αναμένει βελτίωση των οικονομικών του δυνατοτήτων). Τα σχετικά ευρήματα είναι καλύτερα σε σχέση με τις αντίστοιχες έρευνες

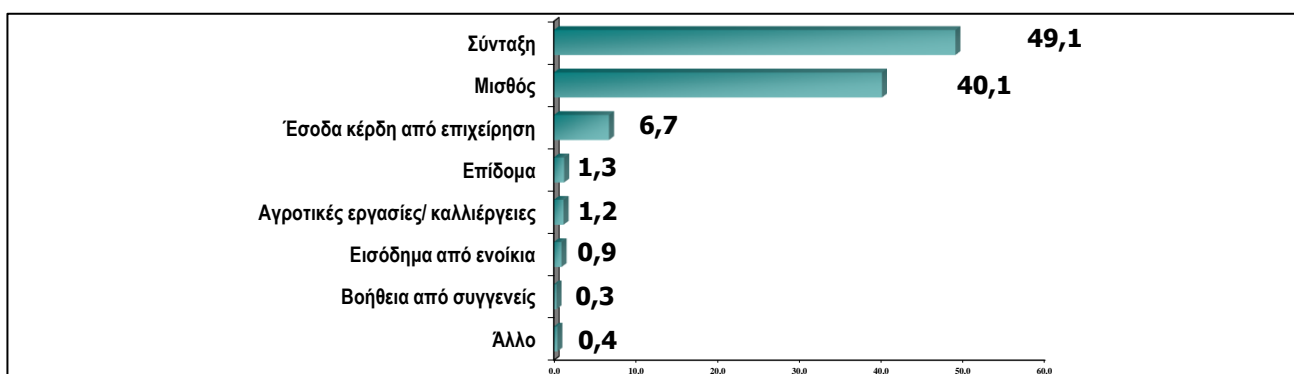
των προηγούμενων ετών (Γράφημα 4) ωστόσο οι προσδοκίες των νοικοκυριών παραμένουν εξαιρετικά χαμηλές. Ενδεικτικό ως προς αυτό είναι ότι ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού δηλώνει ότι θα μπορούσε να καλύψει τις βασικές ανάγκες του μήνα με λιγότερα από 1,000€ (31,8%).

Προοπτικές εισοδηματικής βελτίωσης

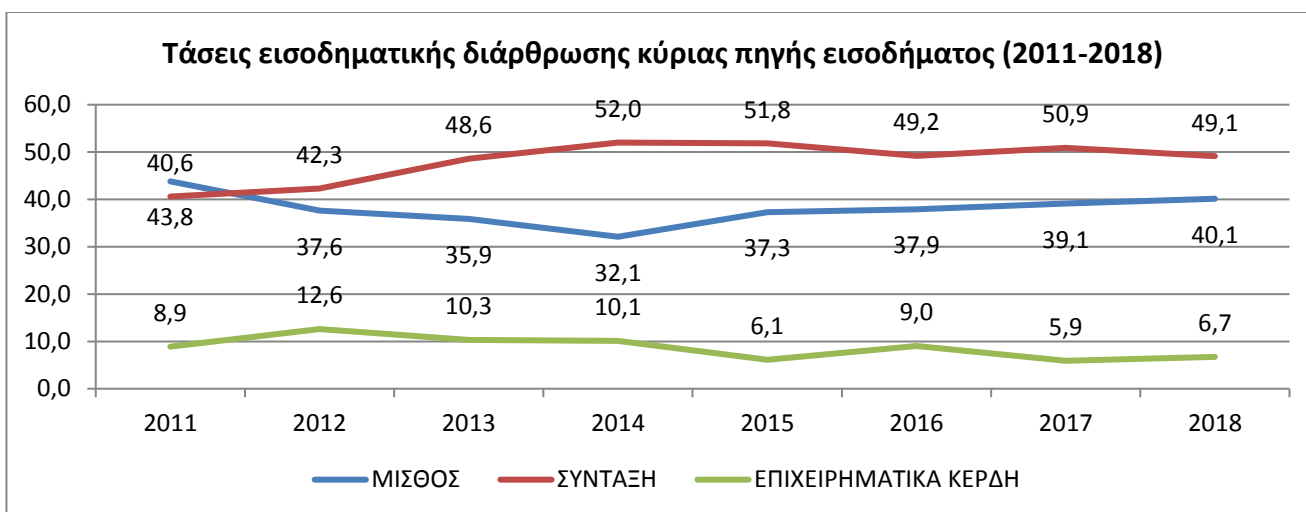
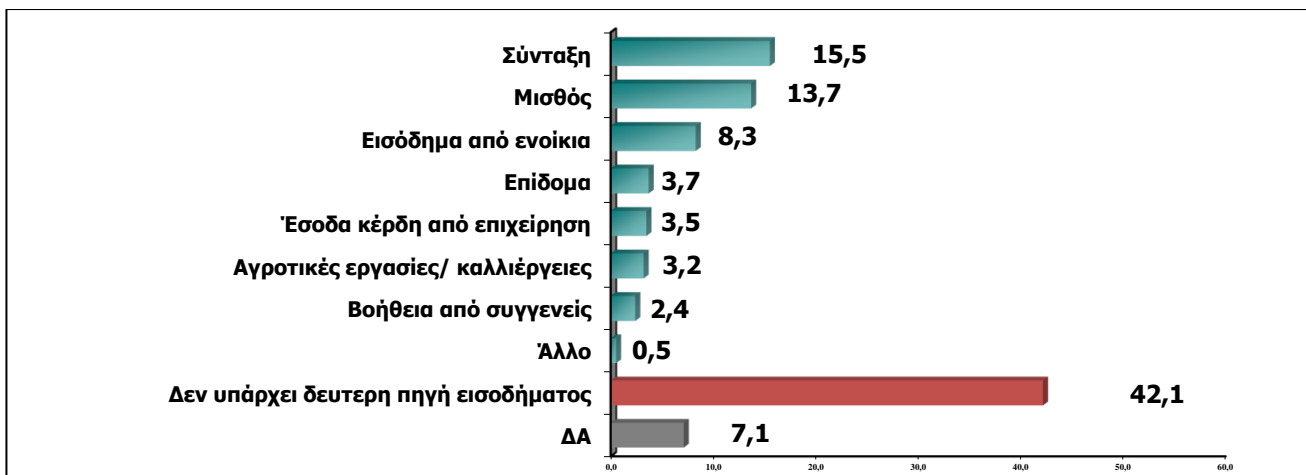

- Η σύνταξη παραμένει η κυριότερη πηγή εισοδήματος για τα μισά νοικοκυριά περίπου. Είναι μάλιστα και η δεύτερη κυριότερη πηγή εισοδήματος για το 15,5% των νοικοκυριών. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας για 1 στα 10 (10,3%) νοικοκυριά η σύνταξη αποτελεί την κυριότερη και την δεύτερη κυριότερη πηγή εισοδήματος, ενώ για περίπου 2 στα 10 νοικοκυριά (21,5%) η σύνταξη αποτελεί την μόνη πηγή εισοδήματος. Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι μια ενδεχόμενη μείωση των συντάξεων πιθανότατα θα έχει δυο αρνητικές συνέπειες: α) θα αυξήσει το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών και β) θα περιορίσει την κατανάλωση δημιουργώντας προϋποθέσεις ύφεσης της οικονομίας.
- Τα νοικοκυριά που δηλώνουν εισοδήματα από επιχειρηματική δραστηριότητα ως κύρια πηγή εισοδήματος παραμένουν σε πολύ χαμηλά ποσοστά 6,7%, που υποδηλώνει αδυναμία των ελληνικών εγχώριων νοικοκυριών να αναπτύξουν βιώσιμες και κερδοφόρες επιχειρηματικές δραστηριότητες στο συγκεκριμένο οικονομικό περιβάλλον. Η μερική αύξηση του μεριδίου μισθών (40,1%) συνδέεται με τη σχετική αύξηση της μισθωτής απασχόλησης.

Κύρια πηγή εισοδήματος

Δεύτερη κυριότερη πηγή εισοδήματος

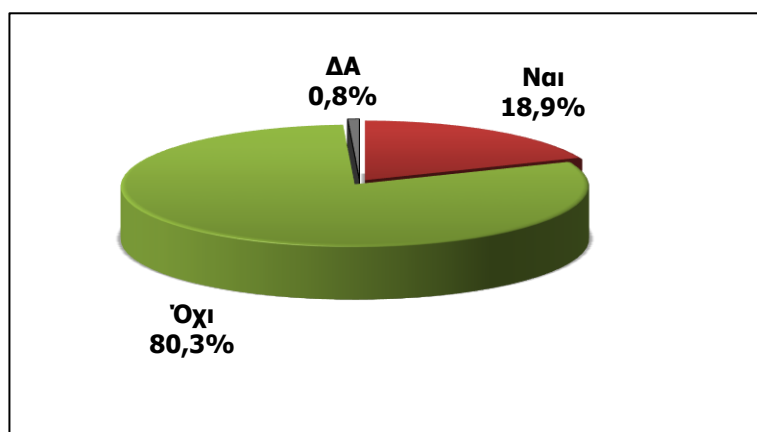
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ-ΑΝΕΡΓΙΑ

- Περίπου 950 χιλιάδες άτομα βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας, καθώς 2 στα 10 νοικοκυριά έχουν τουλάχιστον ένα άνεργο μέλος. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του ΟΑΕΔ οι εγγεγραμμένοι άνεργοι ανέρχονται σε περίπου 960 χιλ. άτομα, ενώ σύμφωνα με Δελτίο Εργατικού Δυναμικού Νοεμβρίου 2018 της ΕΛΣΤΑΤ οι άνεργοι ανέρχονται σε περίπου 914 χιλ. άτομα (χωρίς εποχική διόρθωση). Αυτό επιβεβαιώνει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός ελάχιστου πλαισίου κοινωνικής προστασίας που θα συνδυάζει οικονομική- κοινωνική στήριξη και παροχές σε είδος, με σκοπό την επανένταξη στην αγορά εργασίας και όχι την περιθωριοποίηση.
- Αν και μειωμένο σε σχέση με την περσινή έρευνα (82,5%) υψηλό παραμένει το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας καθώς ανέρχεται στο 70,2%. γεγονός που απειλεί με απαξίωση τον παραγωγικό ιστό και το ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

- Το 18.9% των νοικοκυριών έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία. Το 44% αυτών των οφειλετών έχει υπαχθεί σε κάποιου είδους ρύθμιση, ενώ το 6,1% είχε αλλά την έχασε. Το γεγονός ότι περισσότεροι από 1 στους 2 οφειλέτες δεν έχουν ρυθμίσει τις οφειλές τους αποτελεί ένδειξη ότι βρίσκεται σε μια πάγια αδυναμία εξυπηρέτησης οφειλών και αναζητά λύσεις παρατείνοντας τους χρόνους αποπληρωμής. Η θεσμοθέτηση αποτελεσματικών ρυθμίσεων των ληξιπρόθεσμων οφειλών αποτελεί διαχρονικό ζητούμενο. Η συγκυρία για την εφαρμογή ενός γενναίου και πιο αποτελεσματικού μέτρου ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών φαίνεται πολύ πιο ευνοϊκή, δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία δείχνει σημάδια ανάκαμψης και σε συνδυασμό με το γεγονός της ολοκλήρωσης των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής. Ήδη, οι συνολικές ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την φορολογική διοίκηση είναι περίπου στα 104 δις (από 99 δις το 2017, στοιχεία ΑΑΔΕ) ενώ οι οφειλέτες είναι περίπου 4 εκατομμύρια. Άξιο αναφοράς είναι ότι σύμφωνα με στοιχεία της ΑΑΔΕ το 51% αυτών οφείλουν έως 500 € ενώ το 90% περίπου των οφειλετών δεν είχε οφειλές πάνω από 10.000€. Ειδικότερα οι συνολικές ληξιπρόθεσμες οφειλές των κατηγοριών αυτών που αποτελούν και την συντριπτική πλειοψηφία των οφειλετών είναι περίπου 3,7 εκ. σε σύνολο 4 εκ. οφειλών. Από αυτούς περίπου τα 2,2 εκ. οφείλουν ποσά έως και 500€. Αυτές οι κατηγορίες οφειλετών που αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία και συνολικά οι οφειλές τους δεν ξεπερνούν τα 16,5 δις. από τα 100 δις. – κριτήρια που μπορούν να προσδιορίσουν ότι δεν πρόκειται για στρατηγικούς κακοπληρωτές - θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ξεχωριστή κατηγορία οφειλετών και να τους δοθεί η δυνατότητα να ρυθμίσουν τις οφειλές τους με μεγαλύτερη ευελιξία δεδομένου ότι οι οφειλές αυτές μάλλον δημιουργούνται λόγω οικονομικής αδυναμίας.

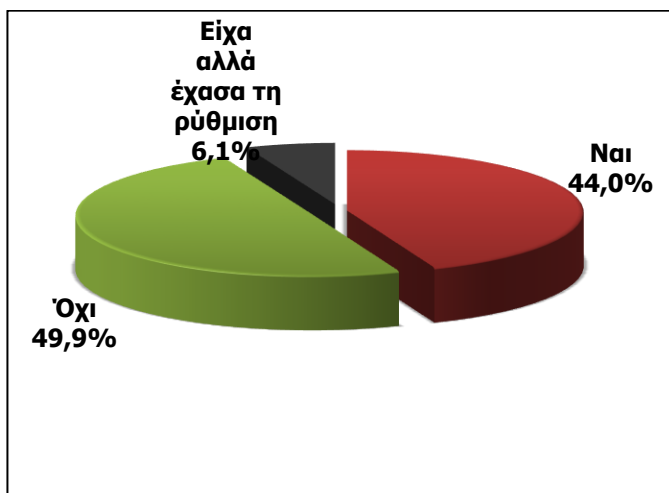
Εσείς ή κάποιο άλλο μέλος του νοικοκυριού σας έχετε ληξιπρόθεσμες οφειλές στην εφορία;

	Δεκέμβριος 2014	2015	2016	2017
Ναι	27,6	20,2	21,3	19,6
Όχι	72,1	79,0	78,7	80,2
ΔΑ	0,3	0,8	-	0,2

Έχετε υπαχθεί στη ρύθμιση με δόσεις για οφειλές στην εφορία;

- Αν έχει κάποιο μέλος του νοικοκυριού οφειλές στην εφορία-

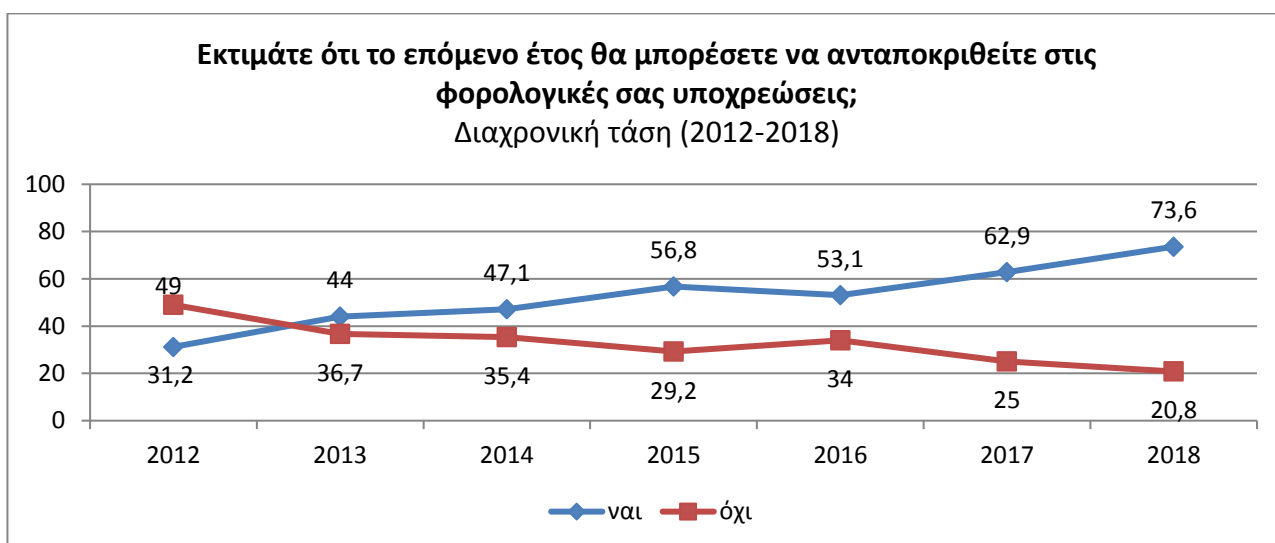

	2016	2017
Ναι	58,2	55,6
Όχι	38,5	41,9
Είχα αλλά έχασα τη ρύθμιση	3,5	2,5
ΔΑ	1,0	0,0

Πινάκας οφειλετών ανά εύρος οφειλής	
Εύρος οφειλής	Πλήθος οφειλετών Q4 2018
<500	2.219.151
500-10.000	1.545.901
10.000-100.000	256.821
100.000-1.000.000	34.863
>1.000.000	8.014
Σύνολο οφειλετών	4.064.750

Πηγή: ΑΑΔΕ (Έκθεση Γραφείου Προϋπολογισμού της Βουλής 2/2019)

- 1 στα 5 νοικοκυριά εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές υποχρεώσεις το επόμενο έτος. Το ποσοστό αυτό εάν και μικρότερο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παραμένει αρκετά υψηλό, γεγονός που καταδεικνύει τις αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν τα νοικοκυριά έναντι του Δημοσίου και σε σχέση με τα έσοδα τους.

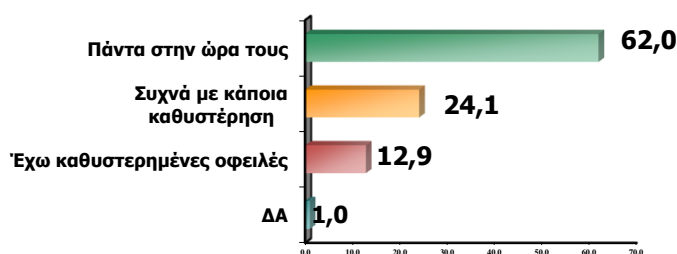

- Η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών διαμένει σε ιδιόκτητο σπίτι (94,8%). Από αυτά περισσότερο το 22% έχει ενεργό στεγαστικό δάνειο. Περισσότερο από 1 στα 10 (12,9%) νοικοκυριά έχει καθυστερημένες οφειλές προς τις

τράπεζες για το στεγαστικό του δάνειο, ενώ ένα 24,1% καταβάλει τις δόσεις του με κάποια καθυστέρηση. Περίπου 1 στα 2 νοικοκυριά (45,2%) που έχουν στεγαστικό δάνειο έχουν κάνει διακανονισμό για μικρότερες δόσεις με τις τράπεζες.

- Όσον αφορά το δείκτη ανησυχίας απώλειας ακινήτου παραμένει σταθερά υψηλός καθώς 1 στα 5 νοικοκυριά (19,9%) δηλώνει φόβο ότι θα χάσει το ιδιόκτητο σπίτι του λόγω αδυναμίας καταβολής δόσεων ή/και φόρων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 7,2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με δέσμευση /κατάσχεση λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων λόγω οφειλών. Το ποσοστό αυτό είναι αυξημένο σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (4,4% το 2017 και 4% το 2016). Με βάση τα προαναφερόμενα είναι αναγκαίο να συνεχιστεί η προστασία της πρώτης κατοικίας για λόγους κοινωνικής συνοχής.

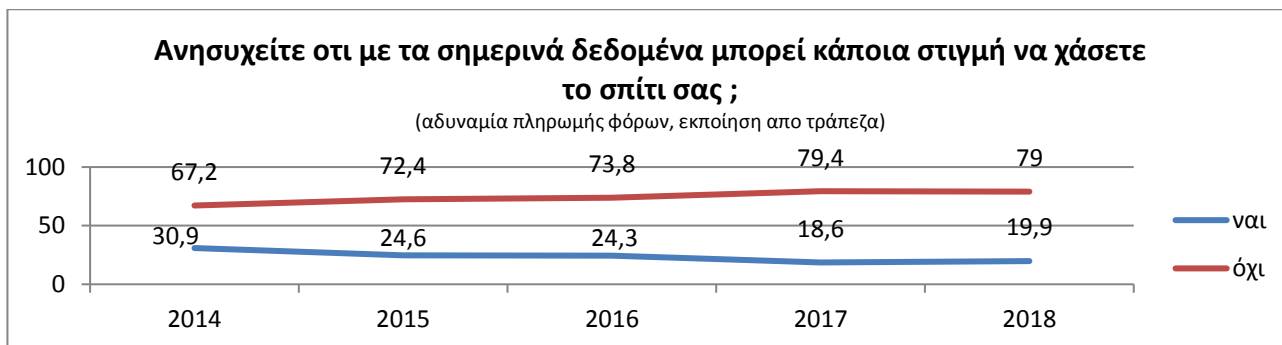
Πώς ανταποκρίνεστε στις δόσεις του στεγαστικού δανείου;
- Βάση: Όσοι έχουν στεγαστικό δάνειο που τρέχει ακόμα -

	Δεκέμβριος 2014	2015	2016	2017
Πάντα στην ώρα τους	65,1	65,2	67,6	64,2
Συχνά με κάποια καθυστέρηση	16,2	18,6	17,1	21,0
Έχω καθυστερημένες οφειλές	17	15,4	14,4	14,8
ΔΑ	1,7	0,8	0,9	0,0

- Το 36,7% των νοικοκυριών δήλωσε ότι έχει δανειακές υποχρεώσεις προς τράπεζες (κάρτες δανείων, καταναλωτικά, στεγαστικά δάνεια). Από αυτά τα νοικοκυριά σχεδόν 1 στα 3 (27,7%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές. Αντίστοιχα 1 στα 3 (28,4%) νοικοκυριά δηλώνει ότι κατά το τρέχον έτος δεν θα καταφέρει να ανταποκριθεί στις οφειλές του.
- Το συνολικό ύψος των δανείων των νοικοκυριών ανέρχεται, με βάση στοιχεία της ΤτΕ σε 78,4 δισ. Τα 61,7 δισ. αφορούν στεγαστικά δάνεια και τα 16,7 δισ. καταναλωτικά δάνεια. Τα μη εξυπηρετούμενα στεγαστικά δάνεια των νοικοκυριών ανέρχονται στο 44,7%.

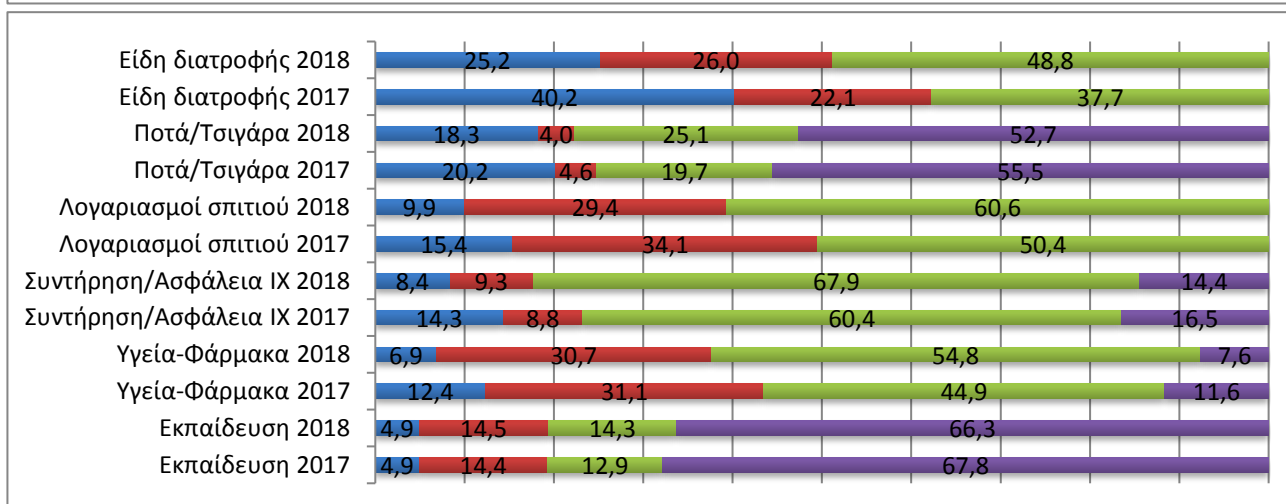
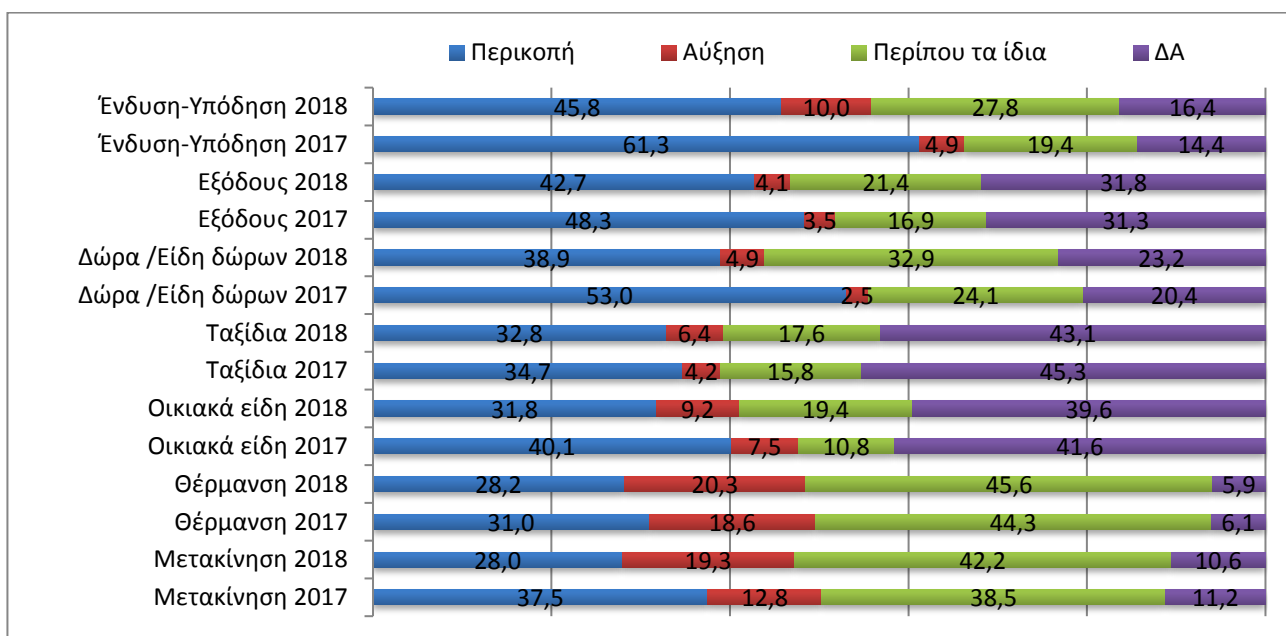
Δείκτης ανησυχίας απώλειας ακινήτου

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ- ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

- Εμφανή βελτίωση σχεδόν όλων των δεικτών κατανάλωσης, καταγράφονται στην φετινή έρευνα σε σχέση με τις προηγούμενες. Ωστόσο σε ευρείες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών συνεχίζεται η πτωτική πορεία της εγχώριας ζήτησης. Σχετικά με τις τάσεις κατανάλωσης, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού σημείωσε περικοπές στις δαπάνες ένδυσης- υπόδησης (45,8%), στις εξόδους (42,7%) και τα είδη δώρων (38,9%). Από την άλλη σημαντική βελτίωση καταγράφεται σε βασικούς δείκτες. Στα είδη διατροφής μείωση στις δαπάνες δήλωσε το 25,2% (40,2% το 2017) ενώ αύξηση το 26% (22,1% το 2017). Επίσης για υγεία - φάρμακα μείωση στις δαπάνες δήλωσε το 6,9% (12,4% το 2017) και αύξηση το 30,7% (31,1% το 2017). Ωστόσο ο αριθμός των νοικοκυριών που κάνει δαπάνες για την υγειονομική και φαρμακευτική περίθαλψη και τη θέρμανση παραμένει σημαντικά υψηλός. Η τάση αυτή παγίωσης της ιδιωτικής δαπάνης για την εξασφάλιση αγαθών κοινωνικού χαρακτήρα (υγεία) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την κοινωνική ευημερία εν γένει.

Καταναλωτική συμπεριφορά (εξέλιξη δαπάνης νοικοκυριών 2018, σύγκριση με 2017)

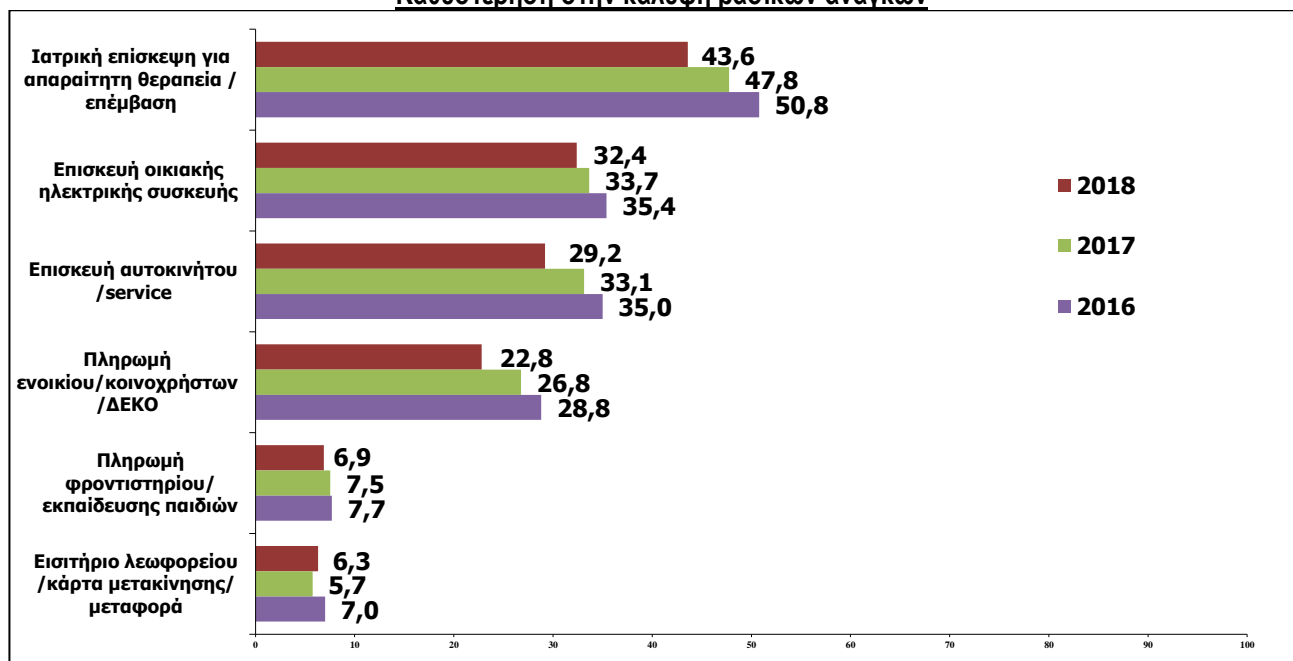

- Βελτίωση σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές καταγράφεται και στους δείκτες κάλυψης βασικών αναγκών. Το 43,6% των νοικοκυριών δήλωσε ότι ανέβαλλε ή καθυστέρησε να λάβει ιατρικές συμβουλές και θεραπείας λόγω

οικονομικής αδυναμίας. Περίπου 1 στα 3 νοικοκυριά έχει καθυστερήσει να επισκευάσει κάποια οικιακή ηλεκτρική συσκευή και να κάνει την απαραίτητη συντήρηση στο αυτοκίνητο. Παράλληλα, πάνω από 1 στα 5 νοικοκυριά καθυστερεί να εξοφλήσει τα κοινόχρηστα.

Καθυστέρηση στην κάλυψη βασικών αναγκών

- Αύξηση, σημείωσε η χρήση του πλαστικού χρήματος για την κάλυψη των υποχρεώσεων του νοικοκυριού. Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν παγίωση της μεταβολή των τάσεων σχετικά με τις συναλλακτικές συμπεριφορές των καταναλωτών, καθώς πλέον το 80,4% των νοικοκυριών χρησιμοποιεί πλαστικό χρήμα και e-banking για αγορά αγαθών και πληρωμή λογαριασμών, ενώ το 19,6% προτιμά να πληρώνει μόνο με μετρητά (από 22,8% στην προηγούμενη μέτρηση). Είναι προφανές πως έχουν δημιουργηθεί όλες οι προϋποθέσεις για εξορθολογισμό ή και εξάλειψη ακόμα υπέρογκων τραπεζικών χρεώσεων και θα πρέπει να υπάρξει ένα πλαίσιο συμμόρφωσης των τραπεζών με τις οδηγίες της ΤτΕ για τη διευκόλυνση της μετάβασης στη νέα ψηφιακή εποχή για το σύνολο του πληθυσμού.

	2016	2017
Πληρώνω μόνο με μετρητά	46,0	22,8
Έως 10%	6,1	5,4
11-20%	5,7	8,4
21-30%	5,9	6,0
31-40%	2,9	4,5
41-50%	4,8	13,4
51-60%	2,4	4,1
61-70%	5,8	9,3
71-80%	6,2	11,5
81-90%	2,8	8,0
91-100%	1,3	3,0
ΔΑ%	3,6	3,6

Τι ποσοστό των μηνιαίων εξόδων σας πληρώνετε με κάρτα ή μέσω web banking (κατά προσέγγιση)

